

El poble dels homes tristos

Andreu Gabriel i Tomàs

NARRATIVA

EL POBLE DELS HOMES TRISTOS

ANDREU GABRIEL I TOMÀS

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: gener del 2011

© Andreu Gabriel i Tomàs

© Cossetània Edicions

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Imatge de la coberta: Marc Campà

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Gràfiques Moncunill, SL

ISBN: 978-84-9791-855-8

Dipòsit legal: T-76-2011

ÍNDIX

Teoria i pràctica	9
Aprenentatge	11
John Huston	19
El poble dels homes tristos	21
Amistat del braç	27
En veu baixa	29
El rus	35
Una nit a Berlín	37
L'experiment	51
L'agent o res o la cosa	53
Conte moral	55
Papallones a la panxa	57
La mirada	59
El matí	61
Sa com un gra d'all	67
La migdiada	69
La maduresa	75
El sopar	77

Índex

Bouvard i Pécuchet	83
Els senyors Bonastre i filla	85
El padrí	91
Els morts	93
La visió	95
Al terrat	97
L'enginy	101
Carta de comiat	103
Que no es culpi ningú	105
Des del bany	107
El descobriment	115
El procés	117

APRESENTATGE

Hi havia una màquina de cafè i dos que parlaven amb cara de son.

—Demà tens partit?

—Què? Ah... Sí... Sí, a un quart de deu.

—Finalment, jo no jugaré.

—Per què?

—Ja estic cansat de tota aquesta mena d'actes corporatius que s'ha inventat l'empresa per fer veure que tot rutlla i que som l'hòstia. Com les jornades aquelles de solidaritat de fa dues setmanes o, pitjor, els berenars dels dijous... Uf..., no ho suportó, de debò.

—No n'hi ha per a tant. Hi ha coses pitjors, oi?

—Escolta... Que saps on som?

—Què? Per què preguntes això? Estàs pirat, tio.

—Res. Com que no responies, m'he distret pensant on érem.

—Respondre't què?

—Oblida-ho. Bé, saps on som o no?

—No ho sé, som aquí, no? On vols ser, si no?

—No ho sé, no ho sé. Suposo que sí, que tens raó. Som aquí.

—He estat pensant.

—I?

—Que tens raó: no sé on som.

—Això era un dubte meu?

—Sí, em sembla que sí. O potser era un dubte meu. Però és igual, no?

La branca, seca i prima, ballava amunt i avall.

—Em sembla que som al camp. Aquí hi ha una branca que, seca i prima, balla amunt i avall.

—Sí, jo també la veig, ara: definitivament, hi ha una branca que, seca i prima, balla amunt i avall.

—Escolta...

—Què?

—Fa una estona, no parlàvem de l'oficina i dels actes que organitza l'empresa i aquestes coses?

—Sí.

—I per què no som a l'oficina?

S'apropà el migdia i els dos que parlaven, suats i acolorats, s'allunyaren a poc a poc de l'ametller i es refugiaren a l'ombra del porxo. Sota l'heura s'entreveia la paret de la casa, de pedra taronja i arenosa, i, de vegades, algun dragó espantat fugia i s'amagava sota les fulles.

—És bonica, la casa.

—Sí, ho és. Llàstima d'aquesta calorada.

—Sí, estic suat i acolorat, ara.

—Abans no teníem calor, oi?

—No.

—I des de quan en tenim?

—Em sembla que des que érem sota aquell ametller, el que tenia aquella branca, seca i prima, que ballava amunt i avall. És clar: no ens feia gaire ombra, oi?

—I per què hi érem, allà?

—Hòstia, tio, preguntes massa.

Els dos que parlaven van agafar un atac rabiós de gana i decidiren fer costelles a la brasa, en una barbacoa que havien comprat l'any passat. La posaren allà davant, obriren un sac de carbó, l'encengueren, esperaren que el foc no fos tan viu, hi posaren les costelles, plas, plas, i, encara amb l'escalfor de les brases ja apagades, es torraren també unes quantes llesques de pa de pagès, pa amb oli i, llavors sí, tot cap a dins amb l'ajuda d'un vi negre amb gasosa servit en gots de vidre de *nocilla*.

—Sí que hem menjat ràpid, no?

Els dos que parlaven van callar i es van adormir al porxo. Al més alt, de tant en tant, la cama se li desequilibrava, li queia de la taula i fotia un cop al genoll de l'altre, que s'incorporava espantat i se'l mirava amb recel, però ell ja havia tornat a acomodar-se, peus entrecreuats damunt la taula i ulls clucs. El sol, tot i no haver envaït encara l'ombra del porxo, escalfava les parets i les plantes i el terra, i una mosca llepava i es fregava les potes amb el sucre xop de cafè que ningú no havia netejat. Una formiga ho va veure i va avisar la reina. De seguida es formà un riu de formigues que venia d'allà, d'un forat del peu de l'escala que pujava al terradet, a la dreta de la porta principal de la casa. El cuc de formigues va espantar la mosca, que alçà el vol i marxà fent soroll, el mateix soroll fluix que fan totes les mosques. Volà i tingué dificultats quan un cop de vent traïdor la va sorprendre. Va aguantar, era una mosca forta, ja ho deïa la mare, i decidí descansar damunt la branca, seca i prima i que ja no ballava, de l'ametller que a l'hivern havia dut flors i que ara carregava ametlles, com li tocava. Era un bon ametller: el padrí, home gran i amo d'aquelles terres, se l'estimava especialment, tot i no saber-ne ben bé la raó. «No em pregunteu la raó», deïa. La mosca es cansà de la branca, massa seca i massa prima, arrencà el vol un altre pic i tornà al porxo. No s'atreví a intimidar les formigues, hauria estat impossible, fan por les formigues que formen un riu i que semblen un cuc, i decidí col·locar-se en aquella bona gota de suor de la panxa nua d'un dels que dormien.

Els dos que dormien deixaren de dormir per culpa de la mosca.

—Fa temps que no diem res.

—És clar, dormíem.

—És clar, és clar...! Sempre ho tens tan clar tu...!

—Ai, calla, no pensis tant, hòstia! Tota l'estona que fas el mateix i mira com et va, tan pesat i neguitós...

I, tot i que li costà, va anar deixant de pensar tant.

—Va, anem a fer salts amb el trampolí de les roques d'aquí davant. Va, va, va...

—Què? Ah... bé, d'acord, però... però vols dir que ho podem fer? La mare no ens deixa ficar a l'aigua fins dues hores després d'haver menjat...

Feia dues hores que havien menjat.

—Content, ja? Mira que ets gallina...

Passada la carretera hi havia les roques i passades les roques hi havia la mar. Els dos que parlaven sortiren de la terrassa d'un bar, el bar Colmado, es deia, i, després de deixar passar tres bicicletes amb tres joves sense samarreta i amb tovallola al coll, creuaren la carretera i arribaren a les roques. Les sabatilles de goma que tapaven els peus dels dos que parlaven trepitjaren la superfície punxeguda de les roques. Feren saltironets per evitar els cards traïdors que esperaven quiets (no feia ni una gota de vent) alguna cama nua i morena per clavar-s'hi, i passaren per sobre cocons d'aigua i de sal. Nins i nines jugaven i corrien i s'esquitxaven i saltaven del trampolí de fusta. A un dels dos que parlaven li va agradar molt una nina de cabells negres, però no li va dir al seu company perquè li feia vergonya. Van deixar les tovalloles sobre un mur de pedra construït feia molts anys i, sense dir-se res, van apropar-se al trampolí, van pujar les escales i van esperar una estona que es llancessin dos nins valents i dues nines valentes. Va tocar el torn al primer dels dos que parlaven: agafà embranzida, corregué i botà a la punta del trampolí. Volà pel cel blau i s'agafà els genolls amb les dues mans i féu esclatar tot el seu cos recollit com si fos una pilota a l'aigua. Bomba. El segon dels dos que parlaven va decidir-se per una mena de salt de l'àngel, però no calculà ben bé el temps que havia d'estar amb els braços oberts i no pogué fer entrar primer els braços, després el cap i després la resta del cos, tal com li deia sempre el pare que ho havia de fer. I plaf, panxa roja. Nedaren i bussejaren i es feren amics d'un grup de nines divertides. Jugaren amb elles a enfonsar-se i a abraçar-se, grapejant pits i cuixes, i deixant-se toquejar per tot. De broma, de broma, es feren algun petó. Sortiren de l'aigua per on ho feia tothom, per una tenassa on era fàcil relliscar per culpa del verdet. També van haver d'anar alerta amb les taques negres que eren eriçons, que són bons menjats, deien els grans, però que cap dels dos que parlaven no havia tastat mai. Sortiren de l'aigua i es reuniren amb les nines que havien conegut, que els invitaren a coca-coles i pipes. S'assegueren en una roca perfecta i van pelar pipes i van netejar-se la sal de la boca amb glops de refresc dolç. Millor pipes que un eriçó cru, ecs, i tant, millor pipes. La gavina del seu davant, que s'ho mirava des de feia estona, marxà per matar un peix petit

que nedava massa a prop de la superfície. Llavors una nina va dir que l'illa del davant es veia molt bé. «Avui es veu molt bé, l'illa del davant», va dir la nina.

Era l'hora de collir tàperes: el padrí s'esperava al mig de la tanca.

—És l'hora de collir tàperes: el padrí s'espera al mig de la tanca.

Els dos que parlaven sortiren del porxo. Van arribar on era el padrí i li van fer un petó a la galta, que picava perquè no s'havia afaitat. El padrí els va renyar. Havien estat massa estona sense gorra ni samarreta ni res a les roques i ara estaven vermells com un tomàquet. Amb això sí que s'enfadava de debò, el padrí! Els va cridar que anessin a cercar de seguida els dos capells de palla que hi havia dins la casa. Es taparen es popoi i començaren a ajudar a agafar tàperes, que anaven deixant en un cabàs de plàstic negre. La taperera, una taca verda de la terra seca, una taca verda i també pigada de blanc de flors nascudes de tàperes oblidades de collir la setmana passada («no passa res, ninets, la setmana pròxima serà un taperot»), ja era grossa. Van passar deu minuts i els dos que parlaven es queixaren de l'esquena de tant acotar-se. Deixaren de fer feina i van fer una carrera fins a la paret de pedres taronges, a veure qui arribava abans. Van aixecar pols de la terra seca (no hi plovia mai, allà) i arribaren a la paret. S'hi van enfil·lar com van poder, ficant els peus dins els forats de les junctures de les pedres, i s'hi van asseure amb les cames primes, que penjaven. Van estar així, asseguts i tranquils, una bona estona. Saludaven de tant en tant el padrí, llançaven alguna pedra que trobaven a sobre la paret i miraven per dins els forats, on hi havia aranyes, formigues, paparres, dragons i ratolins. Amb els dits, van aixafar dues aranyes i quatre formigues, amb el caire punxegut d'una pedra van fer esclatar una paparra plena de sang de bèstia campestre i van tallar la cua d'un dragó, i amb un bastó van tocar un ratolí, que fugí de pressa i els espantà. El padrí els va cridar que tornessin i van fer una altra carrera, ara fins a la casa, a veure qui arribava abans. Un dels dos que parlaven va ensopegar amb un roc (terra acumulada que, de tant estar junta sense que ningú no li digués res, havia decidit fer-se roc) i va caure. Xisclà i plorà i no parà fins que el padrí va arribar somrient sota el bigoti gris i el va agafar en braços. Caminaren xino-xano fins a la casa. El padrí, després de deixar el nét ferit assegut damunt la taula del menjador, va anar directament a la cuina i tornà de seguida amb un cànir de fang romput per un cantó. Allà mateix, al menjador, tirà un rajolí d'aigua a la ferida del genoll i la netejà. Tot i que en aquella casa no s'hi havia

viscut mai (tan sols el padrí i la padrina hi havien passat nit alguna vegada, al començament), sempre s'hi podia trobar un potet de mercromina. Va tapar amb més vermell la ferida fresca i, després, féu un dibuix damunt el genoll: una boca i dos ulls. L'altre va tenir enveja i va tocar-se el genoll amb cara trista i dient que li feia mal. Una boca, dos ulls més de mercromina i cap al terradet a llegir falta gent. Des d'allí, asseguts en sengles balancins, van poder veure com el padrí creuava la tanca i s'enfilava amb l'escala per tallar el raïm negre de la parra d'allà, al costat de la taperera. Els dos que parlaven preuien la fresca llegint deu pàgines de llibre gruixut. La tarda queia sobre les fileres civilitzades d'ametllers secs i garrovers verds, i el sol s'enrogia i s'amagava i escopia una llum diferent, una llum que ho canviava tot, que canviava els arbres per cases i altres terrats i, més lluny, una muntanya per una església de pedres enormes amb un campanar rodó que tocava tong, tong, tong per als vells morts del poble. Arribà l'hora de les ratapinyades. La foscor els va impedir seguir llegint i no van poder veure pus el padrí. Un dels dos que parlaven s'aixecà i va agafar una pedra de dins una esquerdada negra. Es girà i la disparà amb força contra un fanal del carrer, a l'altra banda, que molestava. Era Sant Llorenç.

Amb els pantalonets de pijama blaus i curts, els dos que parlaven esperaven la mare i el conte i el petó de bona nit als llits del pis de dalt de la casa de poble. Entre els dos llits col·locats en paral·lel, hi havia un cavallet de fusta amb un cartó pintat pels dos que parlaven de color vermell fort i amb una caixa de pastilles matamosquits folrada de paper de xarol negre enganxada a la cantonada de baix a l'esquerra. En sortia un vermell encara més fort i una espiga de blat que algú havia ficat, quasi sense voler, dins la caixa. La llum que s'esmunyia entre les escletxes de la persiana verda xocava amb l'espiga, que es projectava en una prima i alta ombra mòbil, una mà esquelètica que tocava adés el front d'un adés la galta de l'altre. Mig espantats, els dos que parlaven tenien els ulls oberts com unes taronges quan la mare va entrar a la cambra. Es posà entre els dos llits, davant del cavallet i el cartó vermell amb la caixa i l'espiga, i va llegir un conte il·lustrat, girant full a poc a poc perquè tinguessin temps de mirar els dibuixos i comentar quatre coses de cada situació. La mare va llegir:

«El títol és *Jugam i menjam*.

En Pere i sa Maria se desperten. Se renten sa cara i ses mans amb una pastilla de sabó. Es sabó cau dins s'aigua, el cerquen, se tiren aigua i se banyen ses

jaquetes des pijames. En Pere penja sa jaqueta de na Maria. Na Maria penja sa jaqueta d'en Pere. Ara, na Maria pela una taronja, en Pere menja una taronja, tots dos mengen taronges.

—Jugam, Pere?

—Sí, i a què jugam, Maria?

—Inventarem un joc; tu dius: es joc d'es pot, jo hi sé jugar. Ajunta es peus, ajunta ses mans, juga que juga, juga que jugaràs; quan acabis, just diràs.

—Tu i jo, jo i tu, dos som pocs; esperarem en Jordi. En Jordi sap molts jocs que jo no sé, Maria.

—Mira! Ara entra en Jordi.

—Hola, Jordi!

—Hola, Pere! Hola, Maria! Pere, Maria, jugam a sa girafa malalta?

—Sí, sí! I com hi juguem?

—Mirau, sa girafa té angines. No pot girar es coll, no se pot girar. Qui curarà ses angines a sa girafa, bon metge serà.

—Tu, Pere, curaràs ses angines a sa girafa!

—Que bé!

Van a comprar gelats. L'amo diu:

—Què voleu?

—Tres gelats, un per a cada un.

—I de què els voleu?

—Volem un gelat de taronja, un de llimona i un de coco.

S'asseuen i se mengen es gelats.

—Ui! Que n'és de bo, aquest gelat! —diu en Pere.

—Sí, es gelats sempre són bons.»

La mare deixà el conte sobre un munt de llibrets de la mateixa col·lecció, De Mica en Mica. Passà la mà pels ulls dels dos que parlaven.

—Que descansis, amor, que demà tens partit.

EL POBLE DELS HOMES TRISTOS

Vaig punxar la roda de la bicicleta a l'entrada d'un poble petit, al mig del desert. Tenia una cambra de recanvi i un inflador, però vaig voler apropar-me al poblat: necessitava una ombra per fer la feina. El poble era de pel·lícula, semblava abandonat i, amb tota aquella llum, feia por. Suposo que quan vaig decidir emprendre el viatge va ser per trobar-me amb coses com aquella.

La benzinera era un dels primers establiments amb què et topaves, així que vaig refugiar-me del sol sota la seva coberta. En un racó tenien una bomba d'aire de peu, molt millor que la meva, i, al costat, una mànega d'aigua. L'aixeta anava dura, però vaig aconseguir obrir-la abans de fer-me mal de debò a la mà. L'aigua primer va sortir bullint i la vaig haver d'escopir. Després, millor.

Quan estava girant la bicicleta al costat de l'inflador, vaig sentir la campaneta d'una porta de l'altra banda del carrer. Un home de la meva edat se m'apropava. El vaig saludar de lluny amb un somriure i un gest amb la mà. Em va tranquil·litzar que respongués, ja des del mig de la calçada ampla, amb un altre somriure.

—Tot bé?

—Sí. Res d'important. Una roda punxada. No he vist ningú i he agafat aigua. Ara anava a utilitzar la bomba d'aire. Sap si he de parlar amb algú, abans?

—Cap problema, amic. Aquí només cobrem la benzina. Els ciclistes els tractem bé.

—Encara sort —vaig respondre rient. —I encara sort que l'he trobat. M'estava morint de calor.

—Sí, ara ja no es pot sortir de casa. O del bar. Fins i tot aquí a la gasolinera, a l'ombra, fa massa calor. Jo de vostè deixaria les coses aquí i entraria al bar a refrescar-me, tenim aire condicionat i bona cervesa.

—No, no pateixi, vull enllestir això ràpid, ara que ja he mig començat.

—Com vulgui. Jo me n'hi torno. Allà hi som tots.

—Moltes gràcies... —vaig fer una pausa i, sense voler, per inèrcia, vaig haver de seguir—, potser m'hi passo ara quan acabi això...

L'home va somriure.

—Ho sabia.

Va tornar-se'n. La porta dringà de nou i jo vaig poder acabar de canviar la cambra de la roda. Ho vaig fer amb tota la tranquil·litat i lentitud que vaig poder, però al final em vaig passar l'avantbraç pel front i vaig comprovar que estava xop de suor. La cervesa era una bona idea.

La porta i les finestres del bar eren de vidre, però tenien les persianes abaixades. Vaig deixar la bicicleta, ja arreglada, a la paret del costat.

Quan estava a punt d'obrir la porta, un gos que venia del no-res em va espantar olorant-me les cames. Vaig deixar anar un puntada de peu que el féu saltar un metre enllà. Xisclà i es quedà quiet, espantat i trist. Em va mirar i em vaig veure obligat a disculpar-me, apropar-m'hi i fer-li tap, tap, tap al cap. Vaig notar-li el crani. Era un gos petaner prim i ossut, molt poca cosa. Va acceptar els copets abaixant una mica el cap i murmurant alguna cosa de gos, però quan vaig parar vaig veure que no havia perdut la mirada trista. Suposo que va acceptar les disculpes. En tot cas, va girar cua, va creuar la calçada a poc a poc i es va estirar a l'ombra de la benzinera.

Jo vaig entrar al bar.

Els set homes van mirar cap a la porta. La barra era a mà esquerra, amb un home al darrere. Al fons hi havia dos billars. Els dos jugadors de cada taula ara restaven drets i quietos amb el pal apuntant el sostre. Em miraven. Davant meu, l'home que m'havia rebut a fora, de bracet amb un altre potser de més jove, em posà una mà cordial a l'espatlla:

—Benvingut. Pete, posa-li una cervesa.

El de la barra em serví.

—Gràcies.

Assenyalant-me l'individu del seu costat, em digué:

—Aquest és el meu germà: en Sonny. Jo em dic Sam.

—Hola. Sóc en Benny.

A poc a poc, gràcies a Déu, els personatges del fons reprengueren les partides de billar. Semblava gent tranquil·la i bona. Nosaltres tres vam seure als tamborets alts. La gerra de cervesa tenia una esquerda al marge, així que vaig girar-la per no ferir-me els llavis. En Sam i en Sonny van riure del meu sospir exagerat després de fer els tres primers glops. En Pete va engegar una ràdio petita i tronada que va espetegar i va començar a vibrar *rock-and-roll*. Els dos germans s'ho miraven fumant tabac ros. Amb un gest, em van oferir una cigarreta, però la vaig rebutjar; tornar a fumar no entrava en els plans del viatge. Callat, vaig seguir amb la cervesa.

Després em van preguntar com havia arribat allà i totes aquestes coses. Jo vaig anar responent més o menys. Van escoltar-me durant una mitja hora fins que van deixar anar, ja tutejant-me:

—Què, que t'ha deixat la dona o què?

Vaig acabar-me la cervesa. En Pete va retirar-me la gerra i la va reomplir. Fent un nou glop, vaig dir:

—Doncs la veritat és que sí.

Els del billar van parar de jugar i la cançó que tocaven a la ràdio es va acabar. Es van mirar entre ells i van xiuxiuejar-se alguna cosa, somrient-se. La ràdio va tornar a arrencar amb Peggy Sue de Buddy Holly. Llavors, en Sam i en Sonny van aixecar-se dels tamborets i, teatralment, amb gestos lents, es van posar a ballar. Se sentia més com arrossegaven els peus pel terra arenós del local i els cops que es donaven contra ells mateixos o contra les taules del billar que no pas la cançó. Dels jugadors, el que en aquell moment no tenia el torn també es va apuntar al ball. Vaig fixar-me en el Sam: tenia els cabells despentinats i esverats i una barba de dos dies, semblava un lleó. Aguantava la punta del filtre del cigarret amb els llavis i els seus moviments eren apàtics i tristos. Finalment, la cançó es va apagar i els homes van parar de moure's i van retornar als seus llocs.

—Saps què, ciclista Benny?

—Què?

—A tots nosaltres també.

—Com?

—Que a tots nosaltres també ens ha deixat la dona.

—Ah...—i vaig intentar fer una broma—, però què sou, una mena de comunitat o què?

—Sí, ho podríem dir així.

Vaig riure, mig tocat per la cervesa, i vaig afegir, amb sorna: